

Popolni zločin

Predstavljajte si, da dobite v družino novega člana. Prijaznega, nezahtevnega, poslušnega, majčkeno kovinskega, a čisto vam na razpolago. Namesto vas brez godrnjanja pokosi travo, poseja in pobriše prah, smehljaje vam postreže s kavo, odpre vrata obiskovalcem, zraven vsega pa vas še prijazno posluša in spodbudno prikima vsaki vaši besedi. Popolno, ne?

Bliskovito hitrim tehnološkim dosežkom zadnjih desetletij se lahko zahvalimo, da so tovrstni kovinski prijatelji že skoraj prestopili meje znanstvene fantastike ter industrije in nam pogumno trkajo na domača vrata. Zaenkrat ga še ni enega robotskega junaka, ki bi znal vse, pa si pomagamo z različnimi: eden uredi zelenico, drugi sesa in tretji se igra vohune.

Nasploh radi težimo k temu, da bi v čim več naprav vgradili pamet. Medicinski vsadki poganjajo srca namesto nas in zapletene naprave nam samodejno vbrizgavajo potrebne doze zdravila. Naše hiše so tako zelo inteligentne, da jim lahko na daleč ukažemo, naj prižgejo ali ugasnejo luči, odklenejo vrata ali prižgejo pečico. Najboljše bi bilo, če še hladilnik povežemo z lokalnimi trgovci, pa naj nam sami po potrebi pripeljejo špecerijo. Celo robotek-igračka našega ljubkega predpubertetnega potomca ima že digitalni vid in sluh, sam se lahko premika naokrog in hkrati posneto objavlja v socialnih omrežjih. In če avtomobilski servisi ne bi potrebovali naših finančnih injekcij ter nas vsake toliko kvarte zvalili k sebi in popravili ... karkoli pač, bi lahko avtomobilsko diagnostiko in nalaganje novih verzij softvera izvajali med tem, ko stojimo pred semaforjem, v nevidnem oblaku zastojnega mestnega brezžičnega omrežja. Zakaj pa ne, vse potrebne tehnološke sestavine so že na razpolago.

Zaradi obeta sladkosti vsakodnevnih pridobitev pa očitno le redkokoga moti, da vedno več teh pametnih strojev upravljamo z zmotljivimi računalniki. Inteligenca naprav je omejena s programsko opremo, z vsemi njenimi digitalnimi muhavostmi in programskimi nepopolnostmi. Ker je udobno, smo poskrbeli, da jim ukazujemo brezžično in ta kombinacija je lahko usodna. Kot pravim bitjem, ki jim priprada pravica do svobodnega komuniciranja, smo jim omogočili, da svoja videnja in občutenja prosto objavljajo po spletu. Svojim mehanskim prijateljčkom tudi dopuščamo digitalno zasebnost in tako skorajda ne nadziramo, kaj klepetajo naokrog. Priznavamo jim nezmotljivost, nepokvarjenost in dobrohotnost, saj so vendar stroji.

A vsaka naprava, ki ima računalniške možgane in ki jo lahko nadzorujemo od daleč, je nepredvidljiva. Zato ni ravno presenečenje, da so raziskovalci že ob poigravanju s sodobnimi komercialnimi gospodinjskimi roboti odkrili, da imajo kup varnostnih napak. Napadi na njih so lahko precej preprosti, a imajo potencialno hude, tudi fizične posledice. Tehnologija nas je tu strahovito hitro prehitela in niti njeni stvaritelji je ne obvladujemo, kaj šele, da bi ji sledili s primerno zakonodajo. Vse samo zato, ker programsko kodo v napravah obvladujemo še slabše kot katerikoli drugo kodo in ker le v izjemno redkih primerih poglobljeno razmišljamo o modelih groženj.

Roboti današnjega časa enostavno niso toliko izpopolnjeni, da bi bili po Asimovem 1. zakonu robotike. Vse preveč preprosto jih je pretentati, da poškodujejo človeka. In če nekdo na daleč spreminja nastavitve v napravi, je zelo verjetno, da tega ne bo ugotovil nihče. Zaradi takega preprogramiranja avtomobilskega računalnika lahko ob napačnem času popustijo zavore. Robotska igračka v otroški sobici ali kopalnici postane oči in ušesa pedofilskega spletnega voajerja. V kuhinji se sam od sebe zakuri štedilnik. Srčni spodbujevalnik ponori od elektro pulziranja in srce obnemore za vedno. Naprava v bolnišnici aplicira preveliko dozo napačnega zdravila, laboratorijski izvid se zlaže. Ugrabljeni robotski vojak neha poslušati ukaze svojih gospodarjev in orožje izstrelji v napačno smer. Zlonamerna koda ali računalnik se po uporabi sama uničita in nikoli ne bomo vedeli, kaj je bilo. Zgodi se popolni zločin.

Zagotovo bodo naprave prihodnosti še veliko bolj zmogljive in bodo izvajale opravila, ki jih danes vidimo v znanstveni fantastiki. Takrat bodo še posebej nevarne. Za to, da inteligentno upravljamo inteligentne naprave, bomo potrebovali vse več inteligence. A čas za previdnost je že tu. Kdo ve, od kod se za vami od nikoder pojavi podivjana robotska kosilnica na uničevalski misiji. Ali vas v vnemi, da postane človeški, pretesno objame vaš lastni domači gospod Data. Tako smo jih pač naredili. In veliko preveč človeka pustili v njih.

Stanka Šalamun, Sistem, november 2009